

formák alkalmazásának köszönhetően rengeteg rakatári férőhelyet lehet kiváltani; maguk a mikro-dokumentumok könnyen kereshetők vissza; a mikroformákra rögzített információk biztonságosan óvhatók-őrízhetők meg; a mikroformákról gyorsan és olcsón készíthetők sokszorosítások.

Napjainkban ennek ellenére sokan temetik a mikroformákat, mondván: a számítógépesítésen alapuló új technika minden olyan problémát megold, amelyet az információrobbanás idézett és idéz elő. A mikroformák helyett a szóban forgó szakemberek az optikai és az elektronikus eszközök és rendszerek „csatasorba állítását” javasolják. Egyelőre azonban az említett eszközöknek és rendszereknek sok hátrányuk van a mikroformákhoz képest. Többek

között a következők: az általuk készített reprodukciók nem jó minőségűek, nincsenek kidolgozva a módszer rekord-rögzítési szabályai, a rekordokat hordozó lemezek legfeljebb tíz évnél tartósságot garantálnak, a módszer rendkívül eszköz- és költségigényes, gyors a berendezések elavulása, miközben cseréjük inkompatibilitást idézhet elő.

Az optoelektronikával szemben a 150 éves mikroformák a legkorszerűbb rendszerekkel is kompatibilisek, és a jövőben sem lehet ez másként. A könyvtárak éppen ezért továbbra is élnek a mikrofilmekkel. Elsősorban értékes gyűjteményeiket védik vele.

(Futala Tibor)

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Számítógépes könyvtári rendszerek

98/086

MUIRHEAD, Graeme: System migration: if it ain't broke, fix it anyway = Libr.Technol. 2.vol. 1997. 4.no. 81-82.p.

Váltás új, harmadik generációs könyvtári rendszerekre

Gazdaságosság -könyvtárban; Integrált gépi rendszer; Konverzió

Az angol könyvtáros egyesület (Library Association, LA) sikeres tanfolyamokat szervezett a korszerűbb

könyvtári rendszerekre való áttérés (migráció) kérdéseiről. A szakirodalomban is sok közlemény foglalkozik a változtatás teendőivel, indítékaival. Kétségtelen tény, hogy a számítógépes könyvtári rendszerek mára elengedhetlenné váltak. Mindez hatalmas beruházással jár, talán ez alkotja a legnagyobb költségvetési tételt a személyzet és a könyvtári állomány után.

A könyvtári munkafolyamatok automatizálását nem egyetlen projektként, hanem soha be nem fejeződő folyamatként kell kezelni. A váltás, a fokozatos változtatás az a stratégia, amely segít kielégíteni az emberek és a szervezet igényét a stabilitásra és a folyamatosságra.

A könyvtárvezetők ennek ellenére gyakran gyors és opportunisták döntésekre kényszerülnek az újabb technológia vásárlásakor. Ma már elavult az a gondolat, hogy egy-egy rendszer élettartama 5-7 év is

lehet. A rendszerek ugyanis organikusan nőnek és változnak, a nyílt rendszerek és egyéb, a feldolgozási kapacitás megosztására irányuló törekvések által. Az intézmények pénzügyi terveit ehhez kell igazítani.

Az új rendszerek azért vonzóak, mert azt várják tőlük, hogy jobban fogják teljesíteni az elvárásokat. Az új termékeket *harmadik generációs rendszereknek* nevezik (ezek nyílt rendszerek, szabványos megoldásokkal). Potenciális előnyök: gyorsabb feldolgozás, nagyobb megbízhatóság; a nagyterjedésű hálózatok elérése; jobb vezetési információk; használóbarát felületek; portabilitás (az adatok könnyen átadhatók kisebb vagy nagyobb, illetve más gyártótól származó) számítógépekre, rövidebb fejlesztési ciklus.

A könyvtári rendszerek gyártása/forgalmazása általában van, növekszik a köztük lévő verseny. A szabványosítás következtében a könyvtáraknak nem kell egyetlen szállítóhoz ragaszkodniuk. Rendelkezniük kell viszont megfelelő információtechnológiai és üzleti jártassággal, hogy eldöntsék, mennyiben támaszkodjanak több szállítóra és a költségeket, a hasznot és a lehetőségeket számbavegyék.

(Hegyközi Ilona)

98/087

MURRAY, I.R.: Assessing the effect of the new generation library management systems = Program. 31.vol. 1997. 4.no. 313-327.p. Bibliogr. 6 tétel.

Új, harmadik generációs könyvtári rendszerek hatásának felmérése

Felmérés [forma]; Hatékonyság; Integrált gépi rendszer; Szoftverválasztás

A Follett-jelentés (1993) megállapította, hogy a felsőoktatási könyvtárak elégedetlenek a kereskede-

lemben beszerezhető számítógépes könyvtári rendszerekkel. A közkönyvtárakban pedig a 90-es évekre visszaesett a korszerű technikák alkalmazása. A 90-es évek azonban meghozták a nyílt rendszerek ígéretét.

Egy vizsgálat során tíz (két egyetemi, két új egyetemi, két főiskolai, két köz- és két szak-) könyvtárban elemezték, hogyan hatnak az újonnan beszerzett harmadik generációs, más néven új generációs könyvtári rendszerek a munkafolyamatokra, és mennyiben sikerült a könyvtárak várakozásait kielégíteniük. E rendszerek mindegyike UNIX-alapú, szabványos, relációs adatbázis-kezelőt használ, támogatja az SQL, a Z39.50 és a szabványos kommunikációs protokollokat.

1996 áprilisától strukturált interjúkat készítettek a könyvtárak rendszergazdáival. Az interjúk az intézményre, a vásárlás szempontjaira és módszerére, az előnyökre, a személyzet reakcióira és a jövőben fejleményekre vonatkoztak.

A nagyobb intézmények legtöbbször korábban a GEAC rendszert használta. Az új rendszerrel együtt több terminált és/vagy virtuális kapcsolatot kezdtek üzemeltetni. Az új rendszerektől ugyanazoknak a funkcióknak a teljesítését várták el, mint a régiektől, néhány helyen újabbakat is. Jelentős változás, hogy a minta 50%-a a hardvert nem a szoftver szállítójától vásárolta, és kevésbé törekedtek kulcsrakész rendszerek vásárlására, inkább a szállítótól való függetlenségre.

A váltás indítékait tekintve az a gyakorlati követelmény volt jellemző, hogy a rendszer legalább azt teljesítse, amit a régi, és biztosítsa a jobb hálózati kapcsolódási lehetőségeket. Közös követelmény volt a közművelődési és felsőoktatási könyvtárakban, hogy önálló előjegyzésre, hosszabbításra, kölcsönzésre és vélemény-nyilvánításra legyen lehetőség. A sakkönyvtárak igényelték azt is, hogy a rendszer integrálható legyen az anyaintézmény számítógépes rendszerébe, és hogy minden munkatárs íróasztaláról lekérdezhesse. Ahol tenderkiírást fogalmaztak

meg, lehetőség volt több termék egyidejű összehasonlítására. Egyik könyvtárban három versengő forgalmazó mutatta be termékét a közönségnek, az önkormányzat képviselőinek és a könyvtárosoknak. Egyik egyetemi könyvtárban az értékelésbe a diákokat is bevonták.

A megkérdezett könyvtárak többsége úgy érezte, hogy jobb teljesítményű rendszerhez jutott hozzá. Előfordult az is, hogy bár elégedettek voltak a korábbi rendszerrel, az már nem tudta teljesíteni az intézmény elvárásait. Volt, aki úgy érezte, jól választott, de a szoftver első verziójával sok gondja akadt. A veszteségek között szerepelt, hogy például nem volt mód a szabványos megrendelések és reklamációk nyomtatására, fel kellett áldozni bizonyos vívmányokat a gyarapítás és az online katalógus terén. Mindenképpen előnyös volt, hogy a rendszer megjelenhetett a campus egész hálózatán, nem várt előnyöket jelentettek a Web lehetőségei. Gondot okozott a katalógus-adatbázisok konverziója, többnyire az egyszerűbből a bonyolultabb rendszerekre való átálláskor. A közkönyvtárak olyan rendszereket szerettek volna, amelyek gyorsan átveszik a régi rendszer funkcióit, ezért viszonylag új termékek beszerzésére vállalkoztak. Jelentős előnyökhöz jutottak a tájékoztatás terén mind a könyvtárak munkatársai, mind a használók.

A vezető beosztású munkatársakkal készült interjúk szerint a személyzet szinte minden esetben pozitívan állt hozzá a rendszer cseréjéhez. Aktívan részt vett a beszerzési folyamatban, megkérdezték véleményét és elfogadták képzési kezdeményezéseit. Érdekes változást okozott, hogy az új rendszerek működtetése szinte nem is jár a korábban megszokott napi feladatokkal, ami természetesen csökkenti a személyzet rezsiköltségét. (A pénzügyi év átállításának munkálatai pl. korábban 3-4 napig tartottak, most 1 napig.) A személyzetnek az időigényes rutinmunkák helyett most inkább a PC-khez és a hálózati rendszerekhez kell értenie. Időmegtakarítást jelent az egész felsőoktatási intézményben használható,

egységes hallgatói/dolgozói kártyák alkalmazása. A közeli jövőben várható fejlemény az önálló kölcsönzés és könyvtárközi kölcsönzés megvalósítása, a könyvtári rendszerek alkalmazása átjáróként. A könyvtári terminálokat a könyvtári rendszerek mellett az Interneten lévő információk elérésére és a CD-ROM-rendszerek használatára is alkalmazni szeretnék.

A vizsgálat általános megállapítása, hogy a könyvtárosok pragmatikus szemléletűek, napi gondjaik megoldását várják el a rendszerektől. Idejét múlta az a nézet, hogy 4-5 évig nem lesz szükség újabb rendszercserére. Felismerték, hogy a rendszerek egyes moduljai ma már kevésbé válnak el egymástól, nőtt a szoftver hordozhatóságának (különböző hardver-platformokon való futtatásának) mértéke, kevésbé lesz szükség arra, hogy a hardvert és a szoftvert azonos időben cseréljék le. Az új generációs rendszerek rugalmasabbak (hordozhatóak, könnyebben használhatók, kapcsolódnak a hálózathoz) és szabványosak. Kevesebb személyzetet igényelnek. Egyre több szolgáltató kínál csak szoftvert. A kliens/szerver rendszerek és a Windows-alapú könyvtári rendszerek még mindig nem „kötelező” követelményként szerepelnek a beszerzésben. A könyvtárosokat elsősorban a szolgáltatás eredményére érdekli. A technológiákról és szoftvereszközökről csak általános ismereteik vannak. A vezetési információk hatékony előállítására egyes rendszereknél továbbra is gondot jelent. Egységes vélemény, hogy a WWW és a az Internethez való kapcsolódás lesz a legfontosabb választási szempont a piacon.

(Hegyközi Ilona)

98/088

TEDD, Lucy A.: An overview of some libraries and their computer systems in the Czech Republic and Slovenia: a visitor's impressions = Program. 31.vol. 1997. 4.no. 329-346.p. Bibliogr. 16 tétel.

Néhány könyvtár és könyvtári rendszer áttekintése a Cseh Köztársaságban és Szlovéniában: egy látogatás tapasztalatai

Egyetemi könyvtár; Integrált gépi rendszer; Nemzeti könyvtár; Országgyűlési könyvtár; Számítógéphálózat; Tanulmányút

A brit szerző, mielőtt eleget tett volna egy cseh és szlovén felkérésnek gyakorlati tanfolyamok vezetésére az elektronikus könyvtárak témájában, az aktuális helyzet felmérésére több könyvtárat meglátogatott a szóban lévő országokban. A Cseh Köztársaságban a nemzeti könyvtár az ALEPH rendszert használja, miközben több más könyvtár a TINlib-et részesíti előnyben, pl. a parlamenti könyvtár és a közgazdasági egyetem könyvtára. Kladno város állami tudományos könyvtárában egy cseh rendszert

telepítettek. Szlovéniában nagyobb a centralizálás: a szerző által meglátogatott összes könyvtár a COBISS központi rendszert használja, így a nemzeti és egyetemi könyvtár, a maribori közművelődési könyvtár, a maribori egyetemi könyvtár és a központi műszaki könyvtár. Az Internetet mindkét ország széles körben alkalmazza. A szerző ismerteti a meglátogatott könyvtárak jellemzőit, az elektronikus könyvtári rendszerek használatának módját, s az általa vezetett tanfolyamok anyagának fő elemeit.

(Autoref.)

Elektronikus könyvtár

Lásd 67

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Kiadói tevékenység

98/089

MURY, Mohammad – WALTERS, Mitchel: Writing for journals in library and information science: a report of a survey = Ser.Lib. 31.vol. 1997. 4.no. 23-40.p.

A könyvtári-informatikai folyóiratok szerkesztőségi követelményei a szerzői kéziratokkal kapcsolatban: egy felmérés eredményei

Cikk; Felmérés [forma]; Folyóirat -könyvtári; Publikációs tevékenység

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

Egy, a könyvtári és informatikai területen publikáló szerzők számára készülő kéziratleadási útmutató elkészítése céljából 231 könyvtári folyóirat (köztük a Könyvtári Figyelő – szerk. megj.) szerkesztőinek küldtek ki egy-egy 36 kérdéses kérdőívet. 119 válasz érkezett. További 39 folyóirat esetében az illető lapokból vették az információkat, a szerzői útmutatók alapján. A tanulmány elemzi a felmérés eredmé-